

הבא, שכתוב (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (תהלים לד) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה' בא ראה כמה מקטרגים יש לו לאדם מן היום שהקדוש ברוך הוא נתן בו נשמה (ר"א לאדם) [להתקום] בעולם הזה, שפיון שאדם יוצא לאויר העולם, מיד מזדמן להשתתף עמו יצר הרע, כמו שגאמר, שכתוב (בראשית ד) לפתח חטאת רבץ וגו', ואז משתתף עמו יצר הרע.

ובא וראה שפך הוא, שהרי הבהמות מיום שנולדים, שומרים את עצמם ובורחים מתוף האש ומכל המקומות הרעים, ואדם מיד בא לזרק את עצמו לתוף האש, משום שיצר הרע שרוי בתוכו, ומיד מסיט אותו לדרך רעה.

ובארנו, שכתוב (קהלת ד) טוב ילד מסכן וחסם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד. טוב ילד - זהו יצר הטוב, שהוא יצר טוב שהוא ילד מקימים מועטים עם האדם, שהרי משלשה עשר שנים ואילף [עמו], כמו שנתבאר. ממלך זקן וכסיל. ממלך - זה הוא יצר הרע, שהוא נקרא מלך ושליט בעולם על בני אדם. זקן וכסיל - שהוא זקן ודאי, כמו שבארנו, שפאשר אדם נולד ויוצא לאויר העולם, הוא מזדמן עם האדם, ועל פן הוא מלך זקן וכסיל.

אשר לא ידע להזהר עוד, לא כתוב להזהיר אלא להזהר, משום שהוא פסיל, ועליו אמר שלמה, עליו השלום, (קהלת ב)

דין ובעלמא דאתי. דכתיב, (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. (ע"ב פרשת וישלה)

פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי חֲזִיָּא פְּתַח וְאָמַר, (תהלים לד) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יי. תא חזי, כמה מקטרגין אית ליה לבר נש מיומא דקדשא בריך הוא ייב ביה נשמתא (ר"א ל"ג לבר נש) [להתקיימא] בהאי עלמא. דכיון דנפיק בר נש לאוריא דעלמא, מיד אזדמן לאשתתפא בהדיה יצר הרע כמה דאתמר. דכתיב, (בראשית ד) לפתח חטאת רבץ וגו'. וכדין אשתתף בהדיה יצר הרע.

ותא חזי, דהכי הוא, דהא בעירי מיומא דאתילידו, כלהו נטרי גרמיהו, וערקין מן גו נורא, ומן פל אתרין בישין. ובר נש, מיד אתי לארמא גרמיה גו נורא, בגין דיצר הרע שארי בגייה, ומיד אסטי ליה לארמא בישא.

ואוקימנא דכתיב, (קהלת ד) טוב ילד מסכן וחסם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד. טוב ילד, דא הוא יצר טוב דהוא ילד מיומין זעירין עמיה דבר נש, דהא מתליסר שנין ואילף (עמיה) כמה דאתמר.

ממלך זקן וכסיל. ממלך, דא הוא יצר הרע דאיהו אקרי מלך ושליט בעלמא על בני נשא. זקן וכסיל, דאיהו זקן ודאי, כמה דאוקמוה, דכד אתיליד בר נש ונפיק לאוריא דעלמא איהו (דף קעט ע"ב) אזדמן עמיה דבר נש. ועל דא איהו מלך זקן וכסיל.

אשר לא ידע להזהר עוד, להזהיר לא כתיב, אלא להזהר, בגין דאיהו כסיל.

והפסיל בחשף הולף, שְהרי מפסלת החשף הוא בא, ואין לו אור לעולמים.

רבי שמעון אמר, בא ראה, כתוב טוב ילד מספן וחכם, מי זה ילד מספן? הרי בארוה, ונתבאר שֵהוא יצר טוב. אבל טוב ילד, זהו שכתוב (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי, וזה הוא נער שֵהוא ילד מספן, שאין לו מעצמו כלום. ולמה נקרא נער? משום שיש לו חדוש הלבנה שתמיד מתחדשת, ותמיד הוא ילד מספן, כמו שאמרנו. וחכם, משום ששורה בו חכמה.

ממלך זקן - זהו יצר הרע, כמו שנאמר, שְהרי מיום שֵהיה לא יצא מטמאתו לעולמים. והוא פסיל, שכל דרכיו הם לדרך רעה, והולף ומסטה את בני האדם ולא יודע להזהר, והוא בא עם אדם בעלילות כדי להטותם מדרך טובה לדרך רעה.

בא ראה, על זה מקדים עם אדם ביום שנולד, כדי שיאמין לו, שְהרי כשבא יצר הטוב, לא יכול האדם להאמין לו, ודומה עליו כמעמסה. כמו זה שנינו, מי הוא רשע ערום? זהו מי שמקדים לטען דבריו לפני הדין טרם בא חברו בעל הדין, כמו שנאמר (משלי ח) צדיק הראשון בריבו וגו'.

כמו זה (הוא נ"א הנה) רשע ערום, כמו שנאמר (בראשית א) והנחש היה ערום, והוא מקדים ושורה עמו של אדם בטרם יבא חברו לשרות עליו. ומשום שֵהוא מקדים, והנה טוען טענתו עמו - כשבא חברו, שֵהוא יצר הטוב, מרע את האדם עמו ולא יכול לזקף ראשו פאלו הטעין על כתפו כל המשאות של העולם בגלל אותו רשע ערום

ועליה אמר שלמה עליו השלום (קהלת ב) והפסיל בחשף הולף. דְהא מסוסיִתא דחשף קא אתיא ולית ליה נהורא לעלמין.

רבי שמעון אמר, תא חזי, כתיב טוב ילד מספן וחכם. מאן ילד מספן, הא אוקמוה ואתמר דאיהו יצר טוב. אבל טוב ילד, הדא הוא דכתיב, (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי. ודא הוא נער דאיהו ילד מספן דלית ליה מגרמיה כלום. ואמאי אקרי נער, בגין דאית ליה חדתו דסיהרא דמתחדשא תדיר, ותדיר איהו ילד מספן פמה דאמרן. וחכם, בגין דחכמה שריא ביה.

ממלך זקן, דא הוא יצר הרע פמה דאתמר. דְהא מן יומא דהוה לא נפק ממסאבותיה לעלמין, ואיהו כסיל. דכל ארחוי אינון לארח בישא, ואזיל וסטי לבני נשא ולא ידע לאזדהרא. ואיהו אתי עם בר נש בתסקופין בגין לאסטאה לון מארח טבא לארח בישא.

תא חזי, על דא אקדים עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה. דְהא כד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למְהימנא ליה ודמי עליה כמטולא. כגוונא דא תנינן, מאן הוא רשע ערום, דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חבריה מארי דדינא. פמה דאת אמר, (משלי יח) צדיק הראשון בריבו וגו'.

כגוונא דא (הוא נ"א האי) רשע ערום, פמה דאת אמר, (בראשית א) והנחש היה ערום. והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש עד לא ייתי חבריה לאשראה עליה. ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה, כד אתי חבריה דאיהו יצר הטוב, אבאיש ליה לבר נש בהדיה ולא יכיל לזקפא

נש בהדיה ולא יכיל לזקפא